ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Школьної Марії Сергіївни «Виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

Актуальність дослідження. Соціальні, економічні та політичні зміни в сучасній Україні передбачають активний пошук нових шляхів підвищення ефективності виховання студентської молоді.

Особливої актуальності набуває проблема виховання соціальної зрілості у студентів аграрних закладів вищої освіти, оскільки саме з майбутніми фахівцями аграрного сектору пов'язані сподівання українського суспільства на економічне та духовне відродження.

Ранній юнацький вік – сенситивний для виховання соціальної зрілості, оскільки в цьому віці формується світогляд, система оціночних суджень, переконання й ідеали, закладаються соціальні настановлення людини; активно формуються соціальні якості, розвивається потреба до самовиховання; відбувається інтенсивне соціальне становлення молоді. У всіх сферах життя (професійній, емоційній, особистій, соціальній) виявляється сильне прагнення до особистісної емансипації, самовираження.

Таким чином, можна стверджувати, що тема, обрана М. С. Школьною для дисертаційної роботи, є актуальною.

Дисертаційне дослідження є складовою науково-дослідної ініціативної теми кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України «Теоретико-методичні основи навчально-виховної роботи у природоохоронних та аграрних ВНЗ» (державний реєстраційний номер 0115U003561). Тему дослідження затверджено вченою радою Гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 11 від 24.12.2015 р.)

та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 14.06.2016 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Як позитив відзначимо, що автор аналізує предмет дослідження на міждисциплінарному рівні, послуговуючись надбаннями різних наук і галузей знання: філософії, психології, педагогіки, культурології, соціології, екології, педагогіки вищої школи, професійної педагогіки тощо. На підставі цього дисертантка з високою долею ймовірності визначає стан розробленості проблеми щодо виховання соціальної зрілості студентів аграрного коледжу у позааудиторній діяльності.

Заслуговує на схвалення сформульована стратегія дослідження, в якій чітко і коректо визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, що логічно узгоджуються з темою дисертації та її загальними висновками.

М.С.Школьною чітко окреслено методи дослідження, розкрито його наукову новизну та практичне значення, наведено дані про впровадження та апробацію результатів дослідження.

Дисертантка ставить за мету – на основі теоретичного обґрунтування досліджуваної проблеми і вивчення виховної практики визначити та експериментально перевірити педагогічні умови виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності.

Завдання, які розв'язувалися автором у дисертаційному дослідженні, свідчать про його логічну послідовність, наукову новизну і методологічну обґрунтованість.

Ґрунтовний аналіз вітчизняної та зарубіжної філософської, соціологічної, психологічної та педагогічної літератури дозволив дисертантці уточнити сутність поняття «соціальна зрілість» як соціальну властивість особистості, яка виявляється у сформованості соціальних настановлень, ціннісному ставленні до соціальних норм, до інших людей; якісному оволодінні сукупністю основних соціальних ролей, прояві соціальних якостей, здатності до професійної самореалізації.

Структура дисертації відрізняється послідовністю і систематичністю, що свідчить про глибоке знання дисертанткою сутності досліджуваної проблеми.

На наш погляд, у теорії і методиці виховання доречно дотримуватися принципу оптимальності, який передбачає розв'язання педагогічної проблеми, вирішення суперечностей за допомогою зрозумілих, доступних, негроміздких, легких в оперуванні способів. Адже ці способи педагог має не лише осягнути, збагнути, а й успішно реалізовувати на практиці. Саме такі способи досягнення педагогічної мети щодо виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності й наводить Марія Сергіївна у своїй дисертаційній роботі.

Здобутком даного дисертаційного дослідження є те, що автором з'ясовано особливості виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності. Акцент зроблено на урахуванні специфіки студентського контингенту в закладах вищої освіти аграрного профілю, сенситивності раннього юнацького віку до розвитку соціальної зрілості; використанні потенціалу позааудиторної діяльності в контексті досліджуваної проблеми; урахуванні складності й поліфакторності визначеного процесу; необхідності цілеспрямованої виховної роботи з виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів.

З метою перевірки ефективності педагогічних умов виховання соціальної зрілості студентів аграрного коледжу у позааудиторній діяльності дисертанткою проведено педагогічний експеримент, побудований з дотриманням вимог, що висуваються до цієї складової дослідно-експериментальної роботи.

Вивчення особливостей виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів дало змогу М. С. Школьній уточнити сутність поняття «вихованість соціальної зрілості студентів аграрних коледжів», що є результатом цілісного виховного впливу, спрямованого на розширення знань про суспільство, що через емоційно-ціннісне ставлення до соціальних норм,

інших людей реалізуються у реальній соціальній поведінці (дотриманні студентами соціальних норм; виявленні самостійності, соціальної відповідальності, соціальної активності, комунікативної толерантності; здатності до професійної реалізації майбутніх фахівців агропромислового комплексу).

Зважаючи на запропоноване уточнення сутності понять «соціальна зрілість», «вихованість соціальної зрілості студентів аграрних коледжів», цілком доречним уявляються визначені дисертанткою критерії та відповідні показники вихованості соціальної зрілості студентів аграрних коледжів: когнітивний (знання про суспільство; розуміння сутності соціальних ролей: громадянин, фахівець, сім'янин; знання про прояви таких соціальних якостей, як: самостійність, соціальна активність, соціальна відповідальність, комунікативна толерантність); емоційно-ціннісний (ціннісне ставлення до соціальних норм; до інших людей; мотивація на виявлення самостійності, соціальної активності, соціальної відповідальності, комунікативної толерантності); поведінковий (дотримання соціальних норм; виявлення самостійності, соціальної відповідальності, соціальної активності, комунікативної толерантності; вміння конструктивно вирішувати конфліктні ситуації); рефлексивний (здатність до самоаналізу; до професійної самореалізації; уміння аналізувати соціальні явища). Ґрунтуючись на останніх, М. С. Школьна добирає відповідний діагностичний інструментарій для визначення рівнів вихованості соціальної зрілості студентів аграрних коледжів: експертна оцінка; незакінчені речення; анкетування («Оцінка припустимості вчинків та життєвих принципів молоді» (О. Позднякова); модифікована анкета (Л. Канішевської); ранжування (методика М. Рокича), самотестування («Оцінка власної поведінки в конфліктній ситуації» (А. Аджиєва); тестування (тест А. Маркова); тест «Оцінка здібностей до саморозвитку та освіти»; методика діагностики рефлективності (А. Карпова, В. Пономарьова); педагогічні спостереження, розв'язання проблемних

ситуацій. Визначено й охарактеризовано три рівні вихованості соціальної зрілості студентів аграрних коледжів: високий, середній, низький.

Узагальнення результатів констатувального етапу дослідження дали змогу Школьній Марії Сергіївні теоретично обґрунтувати та експериментального перевірити педагогічні умови виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності: змістове і методичне забезпечення процесу виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності; залучення студентів аграрних коледжів до різних видів суспільно значущої діяльності, спрямованої на формування соціального досвіду; підвищення рівня готовності кураторів студентських груп до виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів.

Цінним для педагогічної практики є розробка та запровадження в позааудиторну діяльність програми семінару для кураторів студентських груп «Виховуємо соціальну зрілість у студентів аграрних коледжів», програми кураторських годин «На шляху до соціальної зрілості») та методичних рекомендацій для кураторів студентських груп «Виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності».

Науковому рівню відповідає практична зорієнтованість проведеного дослідження, логічно проведена експериментальна частина роботи, детально описано організацію та хід проведення експериментального дослідження. Отримані автором практичні результати можуть бути використані у практичній діяльності педагогів аграрних коледжів; під час викладання у закладах вищої освіти курсів «Теорія і методика виховання», «Професійна педагогіка», «Організація виховної роботи у закладі вищої освіти», «Методика виховної роботи».

Результати педагогічного експерименту супроводжуються матеріалом у графічному відображенні, у вигляді таблиць, рисунків, які суттєво розширюють та доповнюють змістове поле дисертаційного дослідження.

Подано чіткий аналіз та інтерпретацію результатів дослідження щодо ефективності впровадження запропонованих педагогічних умов виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності з використанням математичних методів обробки даних. Висновки дисертації достатньо виважені, логічні, достовірні, науково обґрунтовані й відповідають поставленим завданням.

Дисертація пройшла належну апробацію шляхом презентації її матеріалів і результатів на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Основні положення і результати дисертаційного дослідження відображено автором у 19 одноосібних публікаціях, із них 11 статей відображають основні наукові результати, 7 – апробаційного характеру, 1 – додатково висвітлює наукові результати. Зміст, результати роботи, основні висновки, викладені в авторефераті, відповідають і повністю відображають основні положення дисертації. Додатки містять матеріали, котрі доповнюють уявлення про практичне значення проведеного дослідження (діагностичний інструментарій).

Усі наведені положення свідчать, що автору дисертаційної роботи вдалося повною мірою досягти висунутої мети і вирішити поставлені завдання.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Школьної Марії Сергіївни «Виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності», дозволимо висловити деякі побажання і вказати на дискусійні моменти:

1. Дисертантці варто було б не тільки назвати особливості виховання соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів, а й розкрити в тексті роботи, яким чином враховувалася дія зазначених чинників при організації процесу виховання соціальної зрілості у зазначеного контингенту студентів.

2. На наш погляд, у дисертації доцільно було б наголосити на ролі лідерів студентських колективів та волонтерських об’єднань у процесі виховання соціальної зрілості студентів аграрного коледжу.

3. Зі змісту роботи не зовсім зрозуміло, як співвідносяться результати

оцінювання рівнів вихованості соціальної зрілості студентів аграрних коледжів із результатами оцінювання рівнів готовності кураторів студентських груп до виховання соціальної зрілості у студентів аграрних коледжів.

4. У підрозділі 3.3., описуючи результати формувального етапу дослідження, доцільно було б розкрити гендерні особливості вихованості соціальної зрілості студентів аграрних коледжів, як це було зроблено на констатувальному етапі дослідження (підрозділ 2.2).

5. У тексті автореферату, висвітлюючи результати дослідно-експериментальної роботи щодо рівнів вихованості соціальної зрілості студентів аграрних коледжів, доцільно було б дати не тільки кількісний, а й якісний аналіз.

Загальний висновок

Висловлені зауваження не мають принципового характеру і не можуть вплинути на загальну позитивну оцінку роботи, її результати.

Таким чином, за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного і кількісного аналізу, рівнями новизни і значущості результатів дослідження для педагогічної науки і практики дисертаційна робота Школьної Марії Сергіївни «Виховання соціальної зрілості студентів аграрних коледжів у позааудиторній діяльності» відповідає вимогам ДАК України до робіт такого типу, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
заступник директора з навчально-виховної роботи
Таращанського державного технічного
та економіко-правового коледжу С. В. Зубчевська